

Marktmissers

Wat gaat er mis?

Inhoud

Voorwoord	pag.	3
Hoofdstuk 1: Marktfalen. Wat gaat er mis?	pag.	3
1.1 Samenwerken: kartelvorming	pag.	3
1.2 Tijdelijk monopolie: toestaan of niet.....	pag.	8
1.3 Niet lager, niet hoger		
1.3.1. Niet hoger: maximumprijs	pag.	11
1.3.2 Niet lager: minimumprijs	pag.	15
1.4 Vervelende bijkomstigheden: negatieve externe effecten	pag.	19
1.5 Prettige bijkomstigheden: positieve externe effecten	pag.	21
1.6 De overheid als producent	pag.	22
1.7 Vragen om moeilijkheden?	pag.	24
Hoofdstuk 2: Contextopdrachten	pag.	26
Register	pag.	30
Samenvatting	pag.	31

Voorwoord

In Stratego kwamen we 'm al tegen: de "invisible hand" die ons economisch leven zou sturen. De markt regelt alles en "ze leefden nog lang en gelukkig".

Maar kan die hand ook fouten maken of dingen niet doen die we eigenlijk wel willen?

Hoe lossen we die problemen op en wie is verantwoordelijk? Al gauw zijn we geneigd om te roepen: "dat moet de overheid maar doen". En dat is ook zo want die overheid is er om onze gemeenschappelijke belangen te behartigen. Ook waar die soms tegen onze persoonlijke belangen ingaan, want zo doen we dat in een democratie!

In dit deel gaan we in op de tekortkomingen van het marktmechanisme en de mogelijkheden die we met z'n allen via de overheid hebben om deze tekortkomingen op te lossen of bij te sturen.

Hoofdstuk1: Marktmissers - Wat gaat er mis?

In het samenspel van vragers en aanbieders op de markt zijn de uitkomsten soms niet zoals we dat met z'n allen willen. De prijzen op de markt zijn veel te hoog of te laag, de producten hebben naast leuke eigenschappen ook heel vervelende kanten, de producenten willen bepaalde goederen niet maken omdat consumenten er niet voor willen of kunnen betalen en ga zo maar door.

We onderscheiden hier 6 categorieën problemen:

1. De producenten werken samen en hebben te veel macht op de markt.
2. Producenten hebben het alleenrecht en daarmee te veel macht op de markt.
3. De prijsontwikkeling is onacceptabel: de prijs wordt te hoog voor de consument of te laag voor de producent.
4. De negatieve "bijwerkingen" van een product worden de maatschappij te veel.
5. De positieve kanten van een product voor de maatschappij worden onvoldoende gewaardeerd.
6. Producten die goed zijn voor mens en maatschappij worden niet of onvoldoende geproduceerd.

We lopen deze 6 onderdelen (par 1.1 tot en met 1.6) in volgorde langs.

1. 1 Samenwerken: kartelvorming

"Ik verlink je!"

We hebben het gehad over bedrijven die graag willen samenwerken. Want als je samen kunt afspreken dat je een hoge prijs vraagt, en er zijn geen andere aanbieders, dan kun je mogelijk samen veel winst maken. We hebben ook gezien dat we als consumenten samen te veel betalen voor ons biertje of voor de Schipholtunnel en dat is niet fair.

En dus heeft de overheid wetgeving gemaakt die het mogelijk maakt hiertegen op te treden: de Mededingingswet. Met deze wet in de hand de **Nederlandse Mededingingsautoriteit** (NMA) op tegen bedrijven schuldig maken aan oneerlijke concurrentie. Ook vanuit de Europese Commissie gebeurt dit. Mevrouw Neelie Kroes, een Nederlandse die de Commissie lange tijd over ging, was iemand die vaak de tanden zet in bedrijven die willen samenwerken. En dan leverde ze een gevecht dat de burgers van de EU ten goede komt. De bedrijven, die beboet worden omdat ze onderling prijsafspraken maken, zullen dat afspraken maken voortaan wel laten. Dan is er weer echte concurrentie, waardoor de prijzen kunnen gaan dalen (of wellicht stijgt de kwaliteit). De overheidsinstanties die dit werk doen zijn zogenaamde

om
treedt
die zich
daar in

TOEZICHTHOUDERS. Natuurlijk kunnen die bedrijven ook denken: hoe doen we het samenwerken nog beter, zodat zij niet kan bewijzen dat we samenwerken. Als producenten in een bepaalde bedrijfstak afspraken maken rondom de wijze waarop ze onderling concurreren, dan spreekt men van een **KARTEL**. Er kan een afspraak worden gemaakt over de prijzen die ze in rekening brengen (een **prijskartel**). Maar men kan ook de afzetgebieden onderling verdelen. Dat is een geografisch kartel.

De taken van de NMA staan hieronder weergegeven:

- ziet toe op eerlijke concurrentie in alle sectoren van de Nederlandse economie;
- bestrijdt partijen die kartels vormen en prijsafspraken maken;
- bestrijdt misbruik van economische machtsposities;
- toetst fusies en overnames;

Opdracht 1

Wat zou onder 'misbruik van economische machtsposities' worden verstaan?

CDA en PvdA willen boete bij kartelvorming verdubbelen

Uitgegeven: 7 november 2007 19:55

DEN HAAG - Bedrijven die kartelafspraken maken, moeten veel harder aangepakt kunnen worden. De maximale boetes die toezichthouders als de mededingingsautoriteit NMA kunnen opleggen, moeten omhoog van 10 tot 20 procent van de omzet van het bedrijf.

De Tweede Kamerleden Jan ten Hoopen (CDA) en Mei Li Vos (PvdA) zullen dat donderdag bepleiten in een overleg met minister Maria van der Hoeven van Economische Zaken.

Ten Hoopen en Vos willen ook dat burgers de schade die ze lijden doordat bedrijven misbruik maken van hun macht makkelijker kunnen verhalen.

Opdracht 2

Waarom is het, denk je, lastig om de boetes aan de gedupeerden van kartelafspraken te geven?

In Stratego heb je al gelezen dat het bedrijf, dat als eerste vertelt dat er sprake is van prijsafspraken in de bedrijfstak, vaak geen boete of een lagere boete hoeft te betalen. Bedrijven hebben dus een prikkel om te gaan samenwerken, maar ze hebben ook een prikkel om als eerste te erkennen dat het gebeurt... Dit maakt prijsafspraken dus eigenlijk lastig: je moet als bedrijf echt van elkaar op aan kunnen. Maar als je alles zwart op wit vastlegt, dan zijn er harde bewijzen die tegen de bedrijven kunnen worden ingezet en dat wil je ook niet. De bedrijven

zitten in een soort dilemma: als iedereen zijn mond houdt zijn ze allemaal het beste af. Maar als er toch één gaat praten..... dan kun je dat maar het beste zelf zijn.

In een schema ziet dit er als volgt uit:

	Bedrijf B doorgaan	Bedrijf B toegeven
Bedrijf A doorgaan	A Winst 300 miljoen B Winst 900 miljoen	A Boete 20 miljoen B geen boete
Bedrijf A toegeven	A geen boete B Boete 50 miljoen	A Boete 15 miljoen B Boete 15 miljoen

Nu kun je gaan bedenken wat er gebeurt! Niet toegeven: prima, allebei winst. Maar als A denk je: stel dat B het verradt, dan komen zij mooi weg en krijg ik een boete aan de broek die redelijk hoog is. Dus zij denken: we moeten toegeven! En als B dit ook denkt (want die lopen hetzelfde gevaar), dan ontploft de samenwerking... Sterker nog: doordat bedrijven weten dat het zo kan gaan, beginnen ze er misschien niet eens aan!

Op de site van de Nma staat hierover een aardig filmpje:

http://www.nma.nl/nederlands/home/Bedrijven/Clementie/Film_Clementie_in_kartelzaken.asp

Opdracht 3

- Jij en een klasgenootje hebben een ideale manier van spieken gevonden. De school heeft als regel bedacht dat mensen die spieken een boete moeten betalen van € 500. Diegene die aangeeft hoe het gaat, krijgt geen boete, maar een waarschuwing (niet meer doen, jochie/meisje). Denk je dat deze samenwerking zal blijven bestaan?
- Stel dat je dit doet met 10 mensen in de klas; denk je dat deze samenwerking zou blijven bestaan?
- Probeer het verschil in antwoord tussen a en b te verklaren (want als het goed is heb je een verschil).
- Probeer situatie a in een schema zoals hierboven weer te geven.

Je hebt nu de eerste manier van ingrijpen van de overheid in de goederenmarkten gezien! De overheid maakt wetten en roept organisaties zoals de NMa in het leven om te voorkomen dat bedrijven illegale prijsafspraken of andere afspraken maken. Ze kunnen ook bepaalde **FUSIES** en **OVERNAMES** niet toestaan omdat het nieuwe grote bedrijf te veel marktmacht zou hebben. Onder **marktmacht** moet je bijvoorbeeld verstaan, dat een bedrijf een te groot deel van de koopkrachtige vraag in een bepaald geografisch gebied bedient, waardoor ze de prijs op kunnen drijven. Stel bijvoorbeeld dat alle mobiele telefoonmaatschappijen in Nederland, afgezien van Orange, samengaan. Dan kunnen die bedrijven, die nu samen één bedrijf vormen, heel veel bepalen ten koste van de consumenten (en de samenleving als geheel).

Maar niet alleen vanwege boetes en toezicht loopt de samenwerking tussen bedrijven gevaar. Als de afspraak eenmaal gemaakt is, is het voor de deelnemende bedrijven voordelig om elkaar te bedriegen. Stel dat er een afspraak gemaakt is dat er niet beneden een bepaalde prijs geleverd wordt, dan is het voor elk bedrijf toch interessant om voor een grote klant een uitzondering te maken, zodat ze die klant binnenhalen en er meer winst gemaakt wordt. Het is dan wel zaak dat de afspraak met de klant geheim gehouden wordt!

Opdracht 4

Miljoenenboetes voor prijsafspraken wegenbouw

woensdag 13 september 2006 14:09

De grote Nederlandse wegenbouwers hebben jarenlang onderling, en met de leveranciers van bitumen, prijsafspraken gemaakt. De Europese Commissie deelt hoge boetes uit aan in totaal veertien bedrijven die tussen 1994 en 2002 regelmatig bijeen kwamen om te overleggen over de prijzen op de Nederlandse asfaltmarkt.

De grote wegenbouwers regelden korting op de prijs van bitumen
In totaal eist Brussel 266,7 miljoen euro van de bedrijven, waaronder naast Shell de wegenbouwers BAM, Heijmans, Ballast Nedam, Dura Vermeer, HBG (inmiddels onderdeel van BAM) en Volker Wessels Stevin (bekijk

een overzicht van de boetes).

De Commissie in Brussel spreekt van een asfaltkartel van acht leveranciers en zes Nederlandse aannemers. Het Brits-Nederlandse Shell - volgens de Commissie de aanstichter van het kartel - krijgt de hoogste boete: 108 miljoen euro.

Bitumenoverleg

Het onderzoek loopt al jaren, sinds Shell-concurrent BP een klacht indiende in 2002. Bij de productie van brandstof uit olie blijft bitumen over als restproduct, en dat wordt gebruikt bij de productie van asfalt. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat de aannemers en de acht leveranciers elkaar regelmatig ontmoetten voor het 'bitumenoverleg'.

De grote aannemers regelden voor zichzelf hoge kortingen op de prijs van bitumen, zodat de kleinere concurrenten hogere prijzen moesten betalen. Het ging zelfs zo ver dat de leveranciers, zoals Shell, 'boetes' (in de vorm van extra kortingen) kregen als ze wegenbouwers die niet aan het kartel deelnamen te hoge kortingen gaven.

Het ging de wegenbouwers om die kortingen, niet om de prijs van bitumen. Hun doel was hogere kortingen te bedingen dan de concurrentie, niet de prijs van bitumen laag houden. Gevolg was dat de prijs van bitumen in Nederland op een gegeven moment hoger was dan in buurlanden.

De zaak is met deze uitspraak uit Brussel nog niet afgerond: de beboette bedrijven kunnen in beroep gaan tegen de boetes. Bovendien kunnen partijen die zich benadeeld voelen naar de rechter stappen om een schadevergoeding te eisen.

Door [Jan Kooistra](#)

- Lees het artikel en leg uit wat het doel is van dit kartel.
- Noem twee partijen die nadeel hebben van deze prijsafpraak en leg uit waarom zij nadeel hebben.

Opdracht 5

Zoek op het Internet drie voorbeelden van prijsafspraken. Beschrijf het doel van deze kartelafspraken, wie er nadeel hebben en hoe het kartel ontdekt is.

Opdracht 6

NMa: 'kartelafspraken binnen de thuiszorg'

10 januari 2008

Pieter Kalbfleisch, voorzitter van de raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) zei tijdens de presentatie van de NMa-Agenda 2008 dat de NMa aanwijzingen heeft dat binnen de thuiszorg kartelafspraken worden gemaakt.

"De zorgsector baart mij zorgen", zei Kalbfleisch. Omdat wij aanwijzingen hebben dat binnen de thuiszorg kartelafspraken worden gemaakt. Dat beperkt de consument in zijn vrijheid om te kiezen voor de zorg zoals hij die wenst, zowel in kwaliteit als prijs."

Zeer schadelijk

"Wij hebben aanwijzingen voor marktverdeling in de thuiszorg waardoor de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever – meer concurrentie – wordt gefrustreerd," aldus Kalbfleisch die deze woorden richt tot politiek en samenleving. "Als dit, na hoor- en wederhoor van betrokken partijen, inderdaad zo blijkt te zijn, dan is dat zeer schadelijk", zo waarschuwt de NMa-voorzitter. "Want niet alleen de cliënt, maar ook de belastingbetaler die maar liefst 12,5 procent van zijn brutoloon afstaat aan onder meer AWBZ-zorg, is daar de dupe van."

Vergiffenis

Partijen die zich realiseren dat zij deelnemen aan een kartel kunnen dit opbiechten bij het Clementiebureau van de NMa en in aanmerking komen voor een boetevrijstelling of boeteverlaging. Kalbfleisch: "Dat is wel afhankelijk van het soort materiaal wat wij binnenkrijgen, maar opbiechten kan lonen en het helpt ons om deze sector weer op het goede spoor te houden." (NMa)

- a. Leg uit dat de kartelafspraken een gevolg zijn van de privatisering van de thuiszorg.
- b. Welke vorm van kartelvorming vermoedt de NMa hier en wat houdt dat in?

1.2 Tijdelijk monopolie: toestaan of niet?

Al eerder is aan de orde gekomen dat bedrijven een monopolie kunnen hebben, omdat ze over iets dat ze bedacht hebben **PATENT** hebben aangevraagd. Ze mogen het gedurende een bepaalde tijd als enige aanbieden. Dit moet bedrijven stimuleren om iets moois te bedenken. Denk maar aan AIDS-medicijnen. Wel is het zo dat bedrijven producten kunnen maken die er op lijken; maar ze mogen niet het bedachte product onderzoeken, en het dan identiek namaken... Overigens staan patenten en **OCTROOIEN** voor precies hetzelfde begrip. Patent komt uit het Engels; octrooi is het Nederlandse woord.

Douwe Egberts verliest octrooi op Senseo-koffiepads

Uitgegeven: 31 augustus 2006 12:28

Laatst gewijzigd: 31 augustus 2006 16:00

UTRECHT - Koffiebrander Douwe Egberts bezit niet langer het Europese patent op de Senseo-koffiepads. Het Europese Octrooibureau (EPO) heeft het octrooi herroepen. Elke fabrikant mag nu de pads produceren zonder Douwe Egberts daarvoor een vergoeding te geven. Dat heeft een woordvoester van het bureau donderdag gezegd.

Koffiebranders moesten tot voor kort een licentievergoeding betalen aan Douwe Egberts om de pads te mogen maken. De supermarktketen Vomar Voordeelmarkt was het daar niet mee eens en bracht pads op de markt onder het eigen merk O'Lacy. Ook spande Vomar een zaak aan tegen Douwe Egberts, dat onderdeel is van het Amerikaanse concern Sara Lee.

Investerings

Douwe Egberts reageerde donderdag teleurgesteld. "Het verlies van het octrooi betekent dat het moeilijker wordt onze investeringen geheel terug te verdienen", aldus een woordvoester. De zegsvrouw kan niet aangeven wat het verlies van het octrooi betekent voor de omzet die Douwe Egberts haalt met de koffiepads.

Opdracht 7

Leg uit dat de consument er voordeel van kan hebben dat er octrooien bestaan maar ook nadeel bij

- koffiepads (Senseo)
- medicijnen

Als een bedrijf het alleenrecht heeft kan het bedrijf dus overwinsten maken. Naast een normale vergoeding voor de geleverde prestatie maken ze dan nog een extra winst. Een voorbeeld: TNT-post had lange tijd bijna het alleenrecht op postbezorging en kon zelf de tarieven bepalen. Als de overheid niet had opgetreden, waren de posttarieven wellicht heel erg gestegen. De overheid maakte echter afspraken met TNT over de posttarieven. Die mochten niet meer stijgen dan de inflatie in Nederland.

Vervolgens is de overheid de markt gaan **liberaliseren**. Andere aanbieders mogen zich nu ook met de postbezorging bezighouden. Hierdoor ontstaat er concurrentie. Veel economen vinden dat liberalisering van markten of marktwerking gewenst is.

Producten en diensten worden goedkoper en bedrijven worden in de strijd om de klant gedwongen een betere kwaliteit te leveren om met

nieuwe producten te komen. Er zijn echter ook economen die zeggen dat het soms helemaal niet zo gunstig uitpakt. Door concurrentie moet er namelijk zeer efficiënt worden geproduceerd. Dat betekent dat bedrijven in de kosten moeten snijden. De kwaliteit van de producten of de dienstverlening kan eronder lijden. Werknemers kunnen ontslagen worden of tegen ongunstige voorwaarden moeten werken. Ook in dat geval kan de overheid misschien optreden. Denk maar aan het instellen van bijvoorbeeld een minimumloon! Dat betekent dus dat alle bedrijven die post bezorgen, hun werknemers een bepaald loon minimaal moeten betalen. In de concurrentiestrijd kunnen bedrijven ook hun kosten drukken door goedkoper maar minder goed opgeleid personeel in dienst te nemen. Je kunt wel raden wat een ellende er kan ontstaan als belangrijke brieven of waardepapieren niet in de juiste postbus terechtkomen.

Opdracht 8

‘Kwaliteit regionaal vervoer achteruit na aanbesteding’

Van onze verslaggeefster Kim van Keken

gepubliceerd op 13 mei 2008 02:46, bijgewerkt op 13 mei 2008 13:12

DEN HAAG - De service in het regionale openbaar vervoer is er de laatste jaren flink op achteruitgegaan, meldt de SP na eigen onderzoek. Bussen rijden slecht of helemaal niet in dunbevolkte gebieden. Op sommige plekken verdwijnen haltes bij ziekenhuizen en seniorenflats. De chauffeurs hebben kortere pauzes.

Het is een losse greep uit een inventarisatie van klachten die het wetenschappelijk bureau van de SP maakte. In het rapport Komt de bus wel zo? wordt het effect van 8 jaar aan openbare aanbestedingen op een rijtje gezet. Deze week maakt SP-Kamerlid Roemer het onderzoek openbaar.

Sinds 1 januari 2001 moet het lokale vervoer openbaar worden aanbesteed, zo is in de Wet personenvervoer geregeld. Dit geldt niet voor de vier grote steden, door een voorstel van de PvdA dat vorig jaar op de valreep werd aangenomen door een meerderheid van de Tweede Kamer, waaronder de grootste oppositiepartij, de SP. Die is steeds tegen marktwerking in het openbaar vervoer geweest.

Ook bij de vakbonden is er verzet. Werknemers in het streekvervoer leggen woensdag en donderdag het werk neer. De werkgevers hebben niet gereageerd op de ‘publieksvriendelijke’ acties met Hemelvaartsdag en Pinksteren, waarbij kaartcontrole achterwege bleef. Alleen in Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Dordrecht, in de Achterhoek en een klein deel van Friesland wordt het openbaar vervoer niet door de staking getroffen. De buschauffeurs daar vallen niet onder de cao openbaar vervoer.

Het conflict over een nieuwe cao duurt al maanden. De inzet is loonsverhoging, maar ook doorbetaalde pauzes. Het wetenschappelijk bureau van de SP signaleert een verslechterd personeelsbeleid. Zo wordt vaker gewerkt met uitzendkrachten (met minder stratenkennis), is minder scholing mogelijk en wordt het opnemen van vrije dagen moeilijker. Volgens de SP wordt vooral geïnvesteerd in de goedkopere lijnen, ten koste van minder rendabele buslijnen in dunbevolkte gebieden. Wel zijn er sinds de aanbestedingen nieuwere bussen gekomen en is – ondanks kinderziekten – de kwaliteit van het materieel beter.

De aanbestedingen werkten prijsstijgingen in de hand. Zo verhoogde vervoerder Veolia in Maastricht het ‘euro-kaartje’ (2

zones) naar 2,50 euro voor 3 zones. Op het station Ede-Wageningen resteert 1 minuut voor de aansluiting van de Valleitrein (Connexxion) op buslijn 88 (Veolia). En in Utrecht werd de vakantie-regeling – een stuk minder bussen – plots verlengd van 6 naar 12 weken.

Voor de SP bewijst het rapport dat aanbesteding niet werkt. De partij roept de regionale overheden en het ministerie van Verkeer en Waterstaat op de regie meer naar zich toe te trekken.

Bron: http://www.volkskrant.nl/binnenland/article535888.ece/Kwaliteit_regionaal_vervoer_achteruit_na_aanbesteding

Zeven bussen Connexxion Arnhem van de weg gehaald

ANP | 27 augustus 2007

De Inspectie Verkeer en Waterstaat heeft zaterdag in Arnhem zeven diesel- en trolleybussen van vervoersbedrijf Connexxion van de weg gehaald. Voor het grootste deel ging het om voertuigen met ondeugdelijke remmen.

Dat liet de inspectie zondag weten. In totaal controleerde de organisatie in samenwerking met de politie en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) vijftien bussen.

Selectie

De vijftien voertuigen waren voorafgaand aan de controle geselecteerd op basis van ouderdom, keuringsgeschiedenis en de vervaldatum van de APK. "Hierdoor had de controle betrekking op bussen met een hoog risicoprofiel", zo stelt de inspectie.

Keuringsstation

De geselecteerde dieselbussen werden vanaf een remise van Connexxion in Arnhem voor technische controle afgevoerd naar het RDW-keuringsstation in Arnhem. De trolleybussen werden door de samenwerkende overheidsdiensten gecontroleerd bij het onderhoudsbedrijf van Connexxion in Arnhem. De geconstateerde gebreken konden daar onmiddellijk worden aangepakt. Volgens de inspectie heeft het vervoersbedrijf processen-verbaal gekregen voor de geconstateerde tekortkomingen bij de bussen.

Veiligheidsonderzoek Openbaar Vervoer

De controleactie is onderdeel van het Veiligheidsonderzoek Openbaar Vervoer dat begin dit jaar van start ging met een controle op busbedrijf Arriva en naar verwachting begin volgend jaar is afgerond. Bij die eerdere actie bij Arriva in Brabant werden 21 bussen afgekeurd. Bij de controles wordt, naast de technische staat van de voertuigen, ook gekeken of de rij- en rusttijden worden nageleefd.

Bron: <http://www.zibb.nl/10215799/Sectoren/logistiek-transport/Nieuws/Logistiek-transport-nieuwsbericht/Zeven-bussen-Connexxion-Arnhem-van-de-weg-gehaald.htm>

- a. Verklaar de titel van het eerste artikel: "Kwaliteit regionaal vervoer achteruit na aanbesteding."
- b. Hoe komt het dat de marktwerking in het Openbaar vervoer niet leidt tot het gewenste resultaat, namelijk beter OV tegen een lagere prijs?

1.3 Niet lager, niet hoger

Zoals we inmiddels weten komen de prijzen voor goederen tot stand onder van vraag en aanbod. Als je straks naar een Hbo-opleiding gaat in een ver weg wil je op kamers. Heb je toevallig gekozen voor een plaats waar opleidingen gevestigd zijn dan zul je merken dat er heel veel vraag naar is en dat de prijzen van kamers flink de pan uitrijzen. Veel te duur voor die studenten!

invloed
plaats
veel
kamers
arme

Maar een klein deel van de studenten die eigenlijk op kamers willen kunnen dat ook betalen. De huurder (consument) is de dupe en de verhuurder (producent) is de gelukkige.

Opdracht 9

- Schets een grafiek van de markt voor studentenkamers en laat daarin naar voren komen dat de vraag naar kamers stijgt (bij gelijkblijvend aanbod)
- Wat gebeurt er met het consumentensurplus en het producentensurplus bij een toename van de vraag zoals bij a.?
- Maken de aanbieders van kamers misbruik van hun macht? Geef argumenten.

Het kan ook gebeuren dat er op een markt teveel aangeboden wordt waardoor de prijs zo laag wordt dat sommige aanbieders er aan onderdoor dreigen te gaan. Dat extra aanbod kan ook uit het buitenland komen. "Risico van het (ondernemers)vak" kunnen we denken, maar het kan ook zijn dat we er niets voor voelen dat de Nederlandse bedrijven het loodje leggen en werkgelegenheid verloren gaat.

Het kan ook zijn dat we voor sommige producten niet afhankelijk van het buitenland willen zijn. De meeste landen en zeker de grote zullen voor hun voedsel- en energievoorziening, maar ook voor hun defensiemateriaal, niet voor een groot deel van buitenlandse bedrijven en regeringen afhankelijk willen zijn. De USA zou natuurlijk geen grootmacht kunnen zijn als ze voor al deze zaken bij buitenlandse bedrijven of bij landen als bijvoorbeeld China, Rusland of Iran en Irak zouden moeten aankloppen.

Elk land wil trouwens de zekerheid hebben dat bijvoorbeeld de voedsel- water- en energievoorziening gegarandeerd is, veilig en van hoge kwaliteit.

We hebben er dan als maatschappij belang bij dat er een redelijke prijs voor het product op de markt wordt gegeven, zodat de producenten van dat goed een boterham kunnen verdienen.

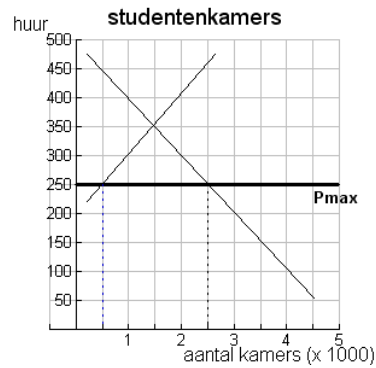
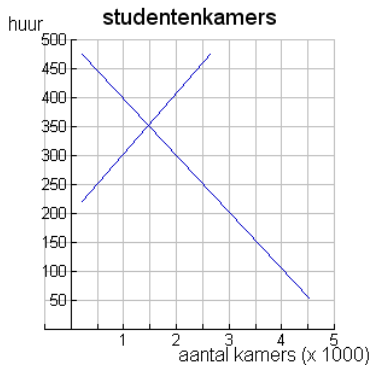
In deze twee situaties kan de overheid besluiten dat het in het belang van de maatschappij is om in te grijpen in de prijzen die anders bij marktevenwicht als gevolg van vraag en aanbod zouden ontstaan. Voor de consument kunnen we de marktevenwichtsprijs te hoog vinden, voor producenten te laag. Bij de studentenkamers zou de overheid dan een **MAXIMUMPRIJS** kunnen instellen en bij de markten waar de evenwichtsprijs te laag wordt een **MINIMUMPRIJS**.

1.3.1 Niet hoger - maximumprijzen

Laten we eens kijken naar die arme studenten en hun kamerhuur.

Hoe werkt dit systeem?

We gaan uit van een markt met veel vraag in verhouding tot het aanbod.

Als we niet ingrijpen op de markt komt er een kamerprijs van € 350,- tot stand. Er worden dan 1.500 kamers aangeboden en gehuurd.

Stel dat de overheid dit een onaanvaardbare situatie vindt dan kan ze besluiten een maximumprijs voor studentenkamers af te kondigen van bv. € 250,- .

Bij deze prijs vinden veel studenten het aantrekkelijk (en betaalbaar) om hun ouderlijk huis te verlaten en de stap naar zelfstandigheid te wagen! Er worden dan wel 2.500 kamers gevraagd. De kamerverhuurders zijn een stuk minder enthousiast en bieden maar 500 kamers aan tegen die prijs. Tot dat de kamers zo goedkoop zijn, maar balen dat je er geen kunt vinden!

We hebben nu te maken met een vraagoverschot (of een aanbodtekort natuurlijk; het is maar hoe je het bekijkt) van 2000 kamers! Ook hier kan de overheid niet alleen maar een maximumprijs afkondigen en verder niets doen.

Wat moet de overheid verder nog regelen?

1. de overheid moet een instantie in het leven roepen die er goed op let dat er niet stiekem toch hogere (zwarte) huren worden gevraagd.
2. er moet een wachtlijst opgesteld worden of er moet geloot worden of een andere manier van verdelen (distributie) gevonden worden.
3. de overheid gaat zelf studentenflats bouwen en die aanbieden (of particuliere aanbieders een subsidie geven om te bouwen).
4. verhuurders een subsidie geven waardoor er voldoende kamers aangeboden worden

We komen tot de conclusie dat de overheid naast het afkondigen van een maximumprijs iets moet doen om het **vraagoverschot** op te lossen. In de volgende opdracht gaan we met een rekenvoorbeeld bekijken wat dat voor financiële gevolgen heeft.

Opdracht 10

- a. Hoeveel subsidie zal de overheid moeten betalen om de aanbieders zo gek te krijgen dat ze voor alle studenten die op kamers willen bij de maximumprijs een kamer aanbieden?
- b. Hoeveel kamers moet de overheid bouwen als ze het zelf willen doen?
- c. Hoeveel zullen studenten zwart moeten/willen betalen als de huisbaas dat voorstelt?
- d. Leg uit dat de toetreding van Polen tot de EU ervoor zorgt dat de kamerprijzen wel eens verder zouden kunnen stijgen.

Opdracht 11

Stelling: Het onderwijs dat jullie volgen is een voorbeeld van een markt waar sprake is van een maximumprijs

- a. Ben je het met deze stelling eens?
Besteedt in je antwoord aandacht aan de hoogte van de maximumprijs, het eventuele vraagoverschot, de manier waarop de overheid daar een oplossing voor heeft bedacht en de

alternatieven die de overheid heeft om het vraagoverschot op te lossen.

Opdracht 12

In het openbaar vervoer is ook sprake van een soort maximumprijzen.

- Geef argumenten voor deze stelling
- Waarom zou de overheid zich met deze markt bemoeien?
- Waarom bemoeit de overheid zich dan niet met vakantie-reizen?

Opdracht 13

Uitstel liberalisering: eerste overwinning actievoerende TNT'ers

16-05-2008 • SP-Kamerlid Sharon Gesthuizen noemt het kabinetsbesluit om de volledige liberalisering van de postmarkt opnieuw uit te stellen een eerste overwinning voor de actievoerende TNT'ers. "Het kabinet lijkt te luisteren naar de werknemers. Dit is een heel verstandig besluit. Zolang niet gegarandeerd is dat de liberalisering niet ten koste gaat van de arbeidsvoorwaarden van werknemers bij de postbedrijven, kan die markt niet worden opengegooid", aldus Gesthuizen.

Het kabinet maakte vrijdag bekend de markt voor poststukken onder vijftig gram, het enige deel dat nog niet is geliberaliseerd, nog even niet te openen. Hierdoor houdt TNT voorlopig het monopolie op de bezorging van brieven. Gesthuizen is verheugd, maar waarschuwt dat er niet te vroeg gejuicht moet worden. "Er is hiermee natuurlijk nog geen cao voor alle postbedrijven. Er komen steeds meer werknemers die per poststuk worden betaald en daardoor ver onder het minimumloon blijven", aldus Gesthuizen. "Als we willen voorkomen dat er nog meer op arbeidsvoorwaarden wordt geconcurrereerd in de post, moeten we eerst moeten fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden voor alle postwerkers regelen. Eerder kan van verdere liberalisering geen sprake zijn."

Ook afgelopen woensdag werd er door werknemers van TNT gestaakt - in Groningen dit keer. Kersvers SP-Kamerlid en Groningse Manja Smits overhandigde de stakers een reusachtige kaart die was ondertekend door vele stadsgenoten om de stakers een hart onder de riem te steken.

De druk op salarissen en arbeidsvoorwaarden bij postbedrijven is al groot. Vrijdag was een nieuwe dag in de estafettestaking van werknemers van TNT. Deze keer was Arnhem aan de beurt. De postbodes en -sorteerders van TNT staken omdat dat bedrijf hen 25 procent van hun loon wil laten inleveren. Een van de redenen voor deze eis van het TNT-management is dat anders niet te concurreren valt met de andere postbedrijven, die hun werknemers dus stukloon betalen en geen pensioen of doorbetaling bij ziekte bieden. De SP heeft staatssecretaris Heemskerk (Economische Zaken) herhaaldelijk opgeroepen de postbedrijven te dwingen zich aan het minimumloon te houden, maar de

staatssecretaris vindt dat de vakbonden dat met de werkgevers moeten uitvechten.

Staatssecretaris Heemskerk zei vrijdag in een brief aan de Tweede Kamer dat het beginselakkoord tussen de bonden en de nieuwe postbedrijven onvoldoende zekerheid biedt voor een totstandkoming van de CAO. Gestuizen: "De actievoerende TNT'ers mogen dit als een overwinning beschouwen!"

Nieuwe tarieven TPG Post per 1 januari 2007

Postzegelprijs 44 eurocent

Amsterdam, 30 augustus 2006 - TNT N.V. heeft vandaag bekend gemaakt dat TPG Post per 1 januari 2007 zijn tarieven aanpast. Het tarief zal voor de binnenlandse (losse) brieven tot 20 gram worden verhoogd naar 44 eurocent. Het is de eerste tariefverhoging voor losse post in vijfenhalf jaar tijd. De tarieven voor brieven van 500 gram tot 3000 gram worden per 1 januari verlaagd tot € 2,64. TPG Post is voornemens het tarief van 44 eurocent tot 2010 niet opnieuw te verhogen. (..)

Per jaar geeft een gemiddeld huishouden ongeveer € 26,00 uit aan postzaken (postzegels, kerstpost, internationale zendingen en pakketten). De aangekondigde tariefwijziging leidt tot een gemiddelde stijging op deze uitgaven van minder dan € 2,00 per gezin per jaar. De OPTA heeft getoetst en bevestigd dat deze stijging van de tarieven binnen het wettelijk maximum valt.

bron: <http://www.hotfrog.nl/FullPressRelease.aspx?id=1683>

Uit de twee artikelen blijkt dat er sprake is van een monopolie van TNT op een deel van de postmarkt en dat er wettelijke grenzen zijn aan de prijsstijgingen die TNT mag doorvoeren.

- a. Leg uit dat de prijs in het eerste artikel meer gezien kan worden als een minimumprijs.
- b. Leg uit dat de prijs in het tweede artikel meer het karakter van een maximumprijs heeft

EU komt met maximumprijs voor mobiel bellen in buitenland

Donderdag 7 juni 2007, 14:15 - De Europese Unie gaat een maximumprijs van 60 eurocent per minuut invoeren voor gsm-gesprekken vanuit het buitenland.

door **Judith Groot**

Donderdag hebben ministers uit de Europese landen hierover overeenstemming bereikt, zo meldt het ANP. Bellen naar Nederland vanuit het buitenland kost maximaal 60 cent per minuut inclusief btw, gebeld worden kost maximaal 30 cent per minuut. De maatregel gaat waarschijnlijk eind augustus van kracht.

Frank Heemskerk, staatssecretaris van Economische Zaken noemt het besluit een 'mooi compromis'. Hoewel hij een lager maximum bedrag voor ogen had, hoopt Heemskerk dat telecom-bedrijven dusdanig gaan concurreren dat de prijzen onder het maximum terechtkomen.

Het Europees Parlement wilde een maximum van 40 cent invoeren voor mobiel bellen in het buitenland en een maximum van 15 cent voor gebeld worden in het buitenland. Grote dwarsliggers tijdens de onderhandelingen waren Frankrijk, het

Verenigd Koninkrijk en Spanje, die de grote nationale telecomreuzen wilden beschermen tegen verlaging van de tarieven.

- c. Welke aanvullende maatregelen van de overheid zijn er op deze markt nodig?

1.3.2 Niet lager - minimumprijs

Minimumprijs aardappelzetmeel en steun telers zetmeelaardappelen

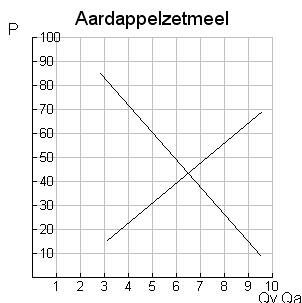
Aardappelzetmeel valt onder de Europese marktregelingen voor granen en daarmee onder het Europese zetmeelbeleid. Net als bij granen is er op Europees niveau ook voor aardappelzetmeel een productiebeperkende maatregel ingesteld en is de steun (gedeeltelijk) ontkoppeld van de productie van zetmeelaardappelen. Door de EU is de productie van aardappelzetmeel vastgesteld op 1.948.761 ton zetmeel per seizoen, waarvan Nederland een quotum heeft toegewezen van 507.403 ton.

Telers die binnen dit quotum zetmeelaardappelen telen onder contract met een zetmeelfabriek in Nederland - of een andere lidstaat - ontvangen na aflevering de Europees vastgestelde minimumprijs van die fabriek.

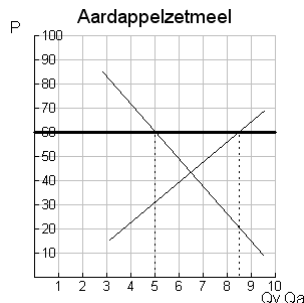
bron: <http://193.173.66.231/sf/sf.cgi?2075>

Veel van de minimumprijzen zijn geregeld in Europees verband zoals je ook in het voorbeeld ziet. Vooral in het kader van het Europese landbouwbeleid als het gaat om voedselproductie wordt dit middel ingezet.

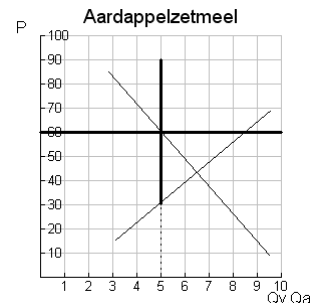
Laten we eens kijken hoe dat werkt. We gaan uit van een markt met een groot aanbod in verhouding tot de vraag:

Figuur 1

Figuur 2

Figuur 3

P = prijs in eurocenten Q_v en Q_a in tonnen (x 100.000)

Op de markt komt zonder ingrijpen een evenwichtsprijs van 45 eurocent tot stand en wordt er ongeveer 450.000 ton zetmeel gevraagd en aangeboden (zie figuur 1).

Als de (Europese) overheid vindt dat die prijs te laag is voor producenten van zetmeel kan ze besluiten een minimumprijs, een hogere prijs, af te kondigen van bv 60 eurocent. We krijgen dan een situatie als in figuur 2.

Bij die voor consumenten hogere prijs van 60 eurocent willen de vragers nog maar 300.000 ton zetmeel vragen en de aanbieders willen wel 600.000 ton zetmeel aanbieden. We zien dat de minimumprijs leidt tot een overschot. Er wordt meer aangeboden bij de prijs van 60 dan de vragers willen hebben bij die prijs.

Let Op!

In de grafieken bij de minimumprijs kun je zien dat de minimumprijs boven de evenwichtsprijs

getekend is en dat lijkt raar, maar dat is het niet.

Eigenlijk moeten we zeggen dat de evenwichtsprijs zo laag is geworden dat die onder de minimumprijs zakt als we niets doen.

Omgekeerd geldt voor de maximumprijs: de evenwichtsprijs wordt zo hoog dat deze boven de maximumprijs uitstijgt.

Zolang de evenwichtsprijs lager is dan de maximumprijs hoeft de overheid niets te doen en is de evenwichtsprijs niet effectief.

Dat geldt omgekeerd natuurlijk ook voor de minimumprijs. Zolang de evenwichtsprijs maar niet onder de minimumprijs komt is deze niet effectief.

Opdracht 14

Wat zal er gebeuren als de overheid niets regelt voor het overschot?

Opdracht 15

- Voor welke van de twee methodes kiest de Europese overheid in het artikel?
- Wat maakt het voor de consument/burger uit welk alternatief de overheid kiest?
- Wat maakt het voor de producent uit welk alternatief de overheid kiest?

Wat moet er nu gebeuren op de zetmeelmarkt?

De overheid die verantwoordelijk is voor de ontstane situatie kan verschillende dingen doen:

- Ze kopen wat er teveel geproduceerd is zelf van de producenten op tegen de gegarandeerde minimumprijs. De overheidsinstantie kan het overschot opslaan en later bij een kleiner aanbod weer verkopen. Ze kan het overschot vernietigen. Ze kan het overschot, als het om voedsel gaat, als voedselhulp weggeven aan landen met hongersnood. Ze kan ook proberen dit overschot tegen een lage prijs op de wereldmarkt te verkopen; en zelfs onder kostprijs (**=dumping**).
- Ze kunnen tegen de producenten zeggen dat de garantie geldt voor een bepaalde hoeveelheid, hier bijvoorbeeld voor niet meer dan 500.000 ton, omdat de consumenten niet meer vragen. Tegelijkertijd kan de overheid dan een straf leggen op het teveel geproduceerde zodat de producenten het wel uit hun hoofd laten meer dan de vastgestelde hoeveelheid te produceren. Een voorbeeld van een dergelijke regeling is de superheffing bij melk. De EU garandeert de boeren een minimale prijs per liter tot een bepaalde hoeveelheid (quotum). Produceert hij meer dan betaalt hij een bedrag als straf: de superheffing.
- De overheid kan haar instantie de prijs voor consumenten zo laag laten maken dat alle productie wordt verkocht. In feite betekent dit een subsidie voor de consument.

Als ze in ons voorbeeld van zetmeel kiezen voor de eerste optie (figuur 2) betekent dat een overschot van $850.000 - 500.000 = 350.000$ ton zetmeel. De overheid zal deze hoeveelheid zetmeel moeten kopen tegen de prijs van 60 eurocent. Dat kost ze dus $350.000 \times \text{€ } 0,60 = \text{€ } 210.000$. Als de overheid het zetmeel wil bewaren komen daar nog eens opslagkosten bij. Al met al een dure actie.

In geval van de tweede optie krijgen we een situatie zoals in figuur 3. De aangeboden hoeveelheid mag niet groter worden dan 500.000 ton en dat is precies de hoeveelheid die gevraagd wordt door de consumenten bij de vastgestelde prijs van 60 eurocent. De gehele productie wordt verkocht tegen een prijs van 60 eurocent. Het kost de overheid geen cent, maar er wordt veel minder zetmeel geproduceerd dus de producenten moeten inleveren.

Kiest de overheid voor optie drie (figuur 2) dan moet de gehele hoeveelheid die geproduceerd wordt bij 60 eurocent, dat is 850.000 ton, worden gekocht door de consumenten. Deze consumenten willen best 850.000 ton zetmeel kopen maar dan wel tegen een prijs die niet hoger is dan 20

eurocent. De overheidsinstantie moet dus een subsidie geven van 40 cent per ton. Dat kost ze in totaal dus $850.000 \times € 0,40 = € 340.000$. Dit is nog duurder dan het overschot opkopen. Het voordeel is dat de consument tegen een lage prijs over het product kan beschikken.

We kunnen de conclusie trekken dat als de overheid een minimumprijs afkondigt, ze ook een oplossing moet bieden voor het productieoverschot of **aanbodoverschot** en dat kost bijna altijd geld, veel geld.

Een oefensom:

Opdracht 16

De markt voor X ziet er als volgt uit:

$$Q_v = -10P + 2.500$$

$$Q_a = 5P + 1.000$$

De overheidsinstantie die verantwoordelijk is voor de markt van dit product is van mening dat de prijs die op deze markt tot stand komt te laag is. Ze stellen een prijs van 125 eurocent als minimum vast.

- Waarom doet deze overheidsinstantie dit?
Jij bent adviseur bij deze overheidsinstantie en weet uit je opleiding dat naast het vaststellen van een minimumprijs aanvullend beleid nodig is. Je adviseert deze overheidsinstantie welk aanvullend beleid ze moeten voeren en wat de kosten zijn die aan dit beleid verbonden zijn in de volgende situatie:
- Je wilt dat een zo groot mogelijke groep consumenten van dit goed gebruik maakt.
- Je wilt dat een zo groot mogelijke groep producenten een goede boterham verdient, terwijl het de overheidsinstantie zo min mogelijk kost.

Opdracht 17

Zijn markten voor agrarische producten markten van volkomen concurrentie, van oligopolie of van monopolie? Motiveer je antwoord.

Het zal je niet ontgaan zijn, dat de wereldmarktprijzen voor rijst, granen en voedsel in het algemeen einde 2007 en in 2008 enorm zijn gestegen. Dat leidt in de hele (arme) wereld tot voedselrellen. Het kan zo maar zijn dat over een paar maanden de wereldvoedselprijzen weer een enorme duik maken. Want dat zijn de kenmerken van een vrije wereldvoedselmarkt:

- op korte termijn erg schommelende prijzen en
- op lange termijn lagere prijzen dan van andere (industriële) producten.

Daar hebben we het al over gehad. De kenmerken hebben grote gevolgen en verklaren misschien wel een flink deel van de armoede in arme landen. Als de verkoopprijzen van voedsel

zo enorm kunnen verschillen en boeren bij lange na niet weten wat de verkoopprijs zal zijn, wordt het erg moeilijk om in efficiëntere productiemethodes te investeren. In arme landen kun je dan ook zien dat investeren maar mondjesmaat wordt gedaan. Zijn de verkoopprijzen voor boeren in arme landen te laag, dan loont het niet voor de markt te produceren (en de markten in steden kopen goedkoop voedsel uit het buitenland) en produceren ze alleen voor zichzelf. Er wordt geen honger geleden op het platteland, maar er is ook geen sprake van economische groei. In alle rijke landen en landen waar van enige economische groei sprake is, is in de landbouwmarkt ingegrepen, juist

Bron: <http://www.nrc.nl/economie>

om het boeren mogelijk te maken in de toekomst te investeren en ze van de onzekerheid van schommelende prijzen te verlossen. Alle rijke landen hebben dus een of andere vorm van ingrijpen in de landbouwmarkt, dus een landbouwbeleid, waarvan het instellen van een minimumprijs een voorbeeld is. Het is dus niet toevallig dat de Europese boeren veel voedselproducten nu veel efficiënter en dus goedkoper en van een hogere kwaliteit produceren dan boeren in arme landen, die niet worden beschermd tegen de grillen van de markt. We hebben gezien dat ingrijpen in de landbouwmarkt geld kost. Rijke landen kunnen dat ook betalen, arme landen veel minder.

Opdracht 18

IMF: half miljard nodig voor voedselcrisis

Gepubliceerd: 14 april 2008 07:15 | Gewijzigd: 16 april 2008 11:35

Door onze financiële redactie

Rotterdam, 14 april. De sterk gestegen voedselprijzen kunnen wereldwijd leiden tot hongersnood en politieke instabiliteit. Er is op korte termijn een half miljard dollar (315 miljoen euro) nodig om de eerste nood te lenigen.

Dit hebben de toelieden Dominique Strauss-Kahn van het Internationaal Monetair Fonds (IMF) en Robert Zoellick van de Wereldbank gezegd na afloop van de voorjaarsvergadering van de twee organisaties in Washington. Volgens Zoellick duwen de hoge prijzen zo'n 100 miljoen mensen terug in de armoede. De prijs van graan, en in het verlengde daarvan de prijs van brood is in het afgelopen jaar met 120 procent gestegen. Rijst werd alleen al in de afgelopen twee maanden 75 procent duurder. De Wereldbank gaat er van uit dat de prijzen nog twee jaar lang zo hoog blijven als nu, en tot 2015 boven het niveau van 2004 blijven.

In Haïti leidde publieke onrust over de hoge voedselprijzen afgelopen weekeinde tot het ontslag door de Senaat van premier Jacques-Édouard Alexis, omdat hij niet voldoende zou hebben gedaan om de voedselproductie van het land te verhogen. Ondanks die maatregel, en de belofte van extra rijstsubsidies bleef het dit weekeinde onrustig. Zaterdag werd een Nigeriaanse politiemann van de VN-vredesmissie in het land uit zijn auto gesleurd en gedood.

President Zoellick van de Wereldbank stelde dat voor 1 mei al 500 miljoen dollar nodig is voor het wereldvoedselprogramma van de Verenigde Naties, en riep rijke landen op dit bedrag op korte termijn te betalen. Minister Koenders van Ontwikkelingssamenwerking zegde vorige week al extra geld toe. De oorzaak van de hoge voedselprijzen wordt vooral gezocht in het aanwenden van gewassen voor de productie van biobrandstof. Vrijwel de gehele stijging van de productie van graan in de Verenigde Staten sinds 2004 ging naar de productie van biobrandstof. Ook de stijging van de vraag naar voedsel in de opkomende landen in Azië stuwt de prijzen op. Gestegen energieprijzen zorgen voor hogere kosten bij de landbouw. Droogte heeft de schaarste versterkt.

Een Filippijnse werknemer herpakt rijst voor de Nationale Voedsel Autoriteit. Rijst werd alleen al in de afgelopen twee maanden 75 procent duurder. (Foto AP)

FAO: prijs voedsel daalt weer

Gepubliceerd: 15 mei 2008 13:52 | Gewijzigd: 15 mei 2008 13:52

Door een onzer redacteuren

Rotterdam, 15 mei. Voedselprijzen op de wereldmarkt zijn voor het eerst sinds de eeuwwisseling gedaald. De heeft de Voedsel- en Landbouworganisatie (FAO) van de Verenigde Naties vandaag bekendgemaakt.

In maart was de stijging al afgevlakt. In april was er voor het eerst een lichte daling. De gemiddelde prijs van alle voedselproducten is nu ruim twee keer hoger dan rond de eeuwwisseling. De index staat op 216,7, waarbij het gemiddelde van de jaren 1998-2000 als basisjaar is genomen.

De grootste stijging heeft de afgelopen jaren plaatsgehad bij granen (284), gevolgd door oliën en zuivel, die op een vergelijkbaar hoog niveau staan. De zuivelprijzen dalen echter al sinds november. De prijs van vlees is maar beperkt gestegen en staat op 132.

Eerder deze week meldde de FAO dat er dit jaar een recordoogst aan rijst op komst is met een stijging van 2,3 procent ten opzichte van vorig jaar. Rijst is de hardste stijger onder de granen, mede doordat veel landen hun grenzen voor export hebben gesloten. Ook voor tarwe verwacht de FAO dit jaar een grotere oogst dan de afgelopen jaren. Door slecht weer op het noordelijk halfrond en droogte in Australië is de tarweoogst de afgelopen twee jaar slecht geweest.

- a. Welke oorzaken voor de hoge voedselprijzen worden in deze artikelen genoemd?
- b. Leg uit hoe regeringen de problemen voor hun eigen land proberen op te lossen
- c. Leg uit hoe samenwerking tussen landen voor een betere oplossing kan zorgen.
- d. In hoeverre zorgt het half miljard voor een oplossing van de voedselcrisis?
- e. Van welke schaarste (in economische zin) is er in deze artikelen sprake?

1.4 Vervelende bijkomstigheden - negatieve externe effecten

'Brommers vuiler dan vrachtwagens'

Uitgegeven: 28 februari 2008 08:25

Laatst gewijzigd: 28 februari 2008 15:14

UTRECHT - De Fietsersbond wil dat minister Jacqueline Cramer van Milieu maatregelen neemt tegen de uitstoot van ultrafijn stof van brommers.

Uit onderzoek van de bond en de Universiteit Utrecht blijkt dat brommers en scooters meer ultrafijn stof uitstoten dan vrachtwagens en twee keer zo veel als een gemiddelde auto.

"Brommers komen nu in de discussie over de uitstoot van fijn stof helemaal niet voor, terwijl ze in het middelpunt van de belangstelling zouden moeten staan", bevestigt een woordvoerder van de Fietsersbond donderdag een bericht in de Volkskrant over het onderzoek.

Stoplicht

In twaalf middelgrote steden maten de onderzoekers de uitstoot die fietsers en automobilisten te verwerken kregen. De fietser krijgt de ultrafijne stof niet alleen binnen als hij wordt gepasseerd door een brommer of vrachtwagen, maar ook als hij naast een dergelijk voertuig staat te wachten bij een stoplicht. Dan kan de concentratie in de lucht tien keer zo groot worden.

Automobilisten krijgen een twee keer zo hoge concentratie van de uitstoot te verwerken, omdat zij in een afgesloten ruimte zitten en de ultrafijne stof niet verwaait. De fietsers krijgen in verhouding echter evenveel binnen, omdat ze dieper

ademhalen.

Longen

Desondanks constateert de Fietsersbond opgelucht dat fietsen toch nog gezonder is dan autorijden. "Fietsen is niet alleen een oefening voor de longen, maar ook voor het hart, de spieren, het hele lichaam", zegt de woordvoerder.

Je woont 12 kilometer van school en volgende week word je zestien. Je kunt haast niet wachten want je nieuwe scooter staat al voor je klaar. Zodra je je certificaat hebt mag je rijden. En dat ga je doen ook.

"Hoezo fijn stof? Ik rij zo hard dat ik dat toch niet merk. Als ze er bij het stoplicht last van hebben dan moet ik maar door rood rijden!"

Als jij op je scooter stapt doe je dat om snel en met weinig inspanning op school te komen en niet om de maatschappij weer eens te voorzien van een portie fijn stof. Maar dat gebeurt wel. Jouw consumptie veroorzaakt overlast voor andere mensen. Denk maar eens aan een iemand met longproblemen die net naast jou bij het verkeerslicht staat.

'Snoepreclame voor kinderen in de ban'

Uitgegeven: 2 november 2007 10:43

Laatst gewijzigd: 2 november 2007 10:46

AMSTERDAM - Paul Rosenmöller pleit er voor dat snoepreclame gericht op kinderen tot 12 jaar verboden wordt. Oud-kamerlid Rosenmöller is voorzitter van het Convenant Overgewicht.

De NOS meldt vrijdag dat Rosenmöller ingrijpende maatregelen nodig acht om te voorkomen dat kinderen te dik worden. Kinderen vanaf vier jaar moeten tevens informatie krijgen over gezond eten.

In winkels zouden de snoepschappen aangepast moeten worden. Het snoep moet uit het gezichtsveld van de kinderen verdwijnen en ook bij de kassa wil Rosenmöller geen snoepgoed meer zien.

Opdracht 19

- waarom moet de overheid zich bemoeien met overgewicht?
- Welke instrumenten zou de overheid nog meer kunnen inzetten om overgewicht onder jongeren te voorkomen.

Opdracht 20

Verklaar de titel van deze paragraaf: "Vervelende bijkomstigheden".

Met de scootermarkt zelf is niks mis. Er worden prachtige exemplaren aangeboden die zeer efficiënt geproduceerd zijn. Mede door de onderlinge concurrentie van fabrikanten en dealers kunnen de consumenten voor een redelijke prijs scooter rijden.

Maar door het rijden met de scooters ontstaan zoals gemeld de problemen en daarvoor is niet betaald, dat zit niet in de prijs verwerkt. Kopers van een scooter houden bij de beslissing over de koop van zo'n monstertje dus geen rekening met al die bijkomende problemen. Zij hoeven er namelijk toch niet voor te betalen, dat doet de samenleving in de praktijk dus eigenlijk.

De overheid probeert deze **NEGATIEVE EXTERNE EFFECTEN** (vervelende bijkomstigheden) tegen te gaan door iets met de prijs te doen, namelijk deze prijs te verhogen met bv. een accijns. Op die manier gaat de consument toch, zonder dat hij dat misschien direct in de gaten heeft ook rekening houden met die externe effecten.

Samengevat: op producten die maatschappelijke gezien vervelende bijkomstigheden met zich meebrengen legt de overheid een **accijns** of **heffing**. Zo worden deze producten duurder en we weten inmiddels wel hoe de consumenten reageren op prijsstijgingen: ze gaan minder kopen en dat is precies wat de overheid wil.

We hebben dus nu weer een manier gezien waarop de overheid in de goederenmarkten ingrijpt. Via heffingen, accijnzen en andere vormen van **kostprijsverhogende belastingen** probeert ze de prijzen van 'onwenselijke' goederen te beïnvloeden.

Natuurlijk kunnen ze ook via wetten en verboden ingrijpen; of via bepaalde reclames, denk maar aan Sire.

Een ander middel is de zogenaamde **convenant**. Dan maakt het bedrijfsleven samen met de overheid afspraken om iets aan te pakken. Er is bijvoorbeeld een verpakkingconvenant; daarin hebben de overheid en het bedrijfsleven afspraken gemaakt hoe ze zorgen dat er meer afval gerecycled wordt.

1.5 Prettige bijkomstigheden - positieve externe effecten

Gelukkig zijn er naast producten die vervelende bijkomstigheden veroorzaken ook producten die prettige bijkomstigheden met zich meebrengen. Als al je burens hun huis prima onderhouden en een mooie tuin hebben stijgt de waarde van jouw huis.

Als de eigenaren van de grachtenpanden in Amsterdam hun panden allemaal prima onderhouden is de binnenstad van Amsterdam een trekpleister voor toeristen van over de gehele wereld. Als mensen veel aan sport doen komt dat de volksgezondheid ten goede en hebben we minder ziekenhuizen en artsen nodig.

Vooraf bij culturele zaken, (volks)gezondheid en milieu komen dergelijke **POSITIEVE (EXTERNE) EFFECTEN** voor.

Het spreekt vanzelf dat bedrijven zullen proberen die positieve effecten in geld om te zetten door de prijs te verhogen, maar de consument beslist of hij het product koopt of niet. Als de consument het te duur vindt en er niet veel van koopt kan de overheid ingrijpen. De consument heeft niet genoeg over voor het positieve effect voor de maatschappij. De overheid kan dan besluiten om door middel van een subsidie het product goedkoper op de markt te krijgen zodat de consument er meer van gaat kopen.

Opdracht 21

Maak een lijstje van producten die de overheid subsidieert en geef aan waarom dit gebeurt.

Opdracht 22

Vind je het terecht dat je bezoek aan een voetbalwedstrijd niet gesubsidieerd wordt, terwijl dat van iemand die naar een klassiek concert gaat dit vaak wel gebeurt.

Opdracht 23

Een leerling zegt dat voetbalwedstrijden wel worden gesubsidieerd; hij wijst hierbij op de aanwezigheid van de gratis politie. Hij zegt dat deze nu door de overheid gratis aanwezig zijn, terwijl het eigenlijk door de voetbalclubs zou moeten worden betaald. Wat vind je hiervan? Licht je antwoord toe.

Het is misschien vreemd dat dit allemaal bij marktfalen staat. Je moet het zo zien: als de overheid niets zou doen, dan zou er minder van het goed worden geconsumeerd. En omdat de maatschappij bij monde van de overheid dat niet wil, zijn er subsidies, zodat het product meer wordt geconsumeerd, of iedereen kan worden geconsumeerd... Het vreemde is wel dat bepaalde producten wel die subsidie krijgen, en door anderen geen subsidie krijgen, en niet. Denk maar aan een popconcert. Waarom daar is wel dat een subsidie wordt gegeven, terwijl als iemand met een ernstig gezicht achter een viool in een concertzaaltje gaat zitten, er wel een subsidie wordt gegeven. Uiteindelijk beslissen we dat met z'n allen in de Tweede Kamer!

Soms zijn de producten zo belangrijk dat de overheid deze gewoon verplicht stelt. Denk maar aan een verzekering als je auto rijdt of brommer. Denk aan de helm die je verplicht bent te dragen op je scooter.

Opdracht 24

- Waarom mogen mensen niet zelf beslissen of ze een helm willen dragen of niet?
- Noem nog twee producten of diensten die verplicht gesteld zijn door de overheid en geef een reden daarvoor.

Tot zover hebben we gezien dat de overheid de uitkomsten van de markt bijstuurt. De bedrijven produceren en de consumenten kopen of kopen juist niet en de overheid probeert dit proces een beetje bij te sturen door sommige producten of diensten goedkoper en andere juist weer duurder te maken. In bijzondere gevallen stelt de overheid goederen of diensten verplicht of verbiedt juist goederen of diensten.

Opdracht 25

- Leg uit dat het algemeen (maatschappelijk) belang niet altijd gelijk loopt met het individuele belang van mensen.
- Waarom moet de overheid zich er dan mee gaan bemoeien?

1.6 De overheid als producent

In het voorgaande waren het telkens de bedrijven die de producten maken en op de markt verkopen. Maar er zijn ook producten die niet of niet zo gemakkelijk door bedrijven kunnen worden gemaakt en verkocht op de markt.

Een voorbeeld:

Niels wil ondernemer worden en heeft een plan: hij gaat in zijn buurt zwerfvuil opruimen tegen betaling. De gemeente doet dat maar heel weinig en Niels denkt dat de bewoners van de wijk dat belangrijk vinden en er wel wat voor over hebben. Uiteindelijk verhoogt het zelfs de waarde van de huizen als de buurt er keurig bijligt. Voor 's nachts biedt hij de bewoners de mogelijkheid van buurtsurveillance ter voorkoming van inbraken. Niels maakt contracten en gaat langs de deuren. Een aantal mensen vindt het een goed idee en Niels heeft klanten! Maar niet iedereen doet mee en na enkele weken als de zaak goed loopt merkt hij dat er klanten zijn die hun abonnement opzeggen. Niels vraagt zich af wat hij niet goed doet. Niels doet het te goed! De buurt is schoon en

veilig en steeds meer mensen denken: als mijn burens een abonnement hebben dan wordt alles schoongehouden en is het veilig 's nachts en hoef ik niet mee te doen. Zulke mensen noemen we "FREE RIDERS": ze liften gratis mee op kosten van de anderen (**MEELIFTGEDRAG**). Ze doen niets onwettigs en hebben gelijk. Ze zijn goedkoop uit, maar als er teveel free riders komen kan Niels niet meer rondkomen en gaat failliet.

Als je als ondernemer niet kunt voorkomen dat mensen meeprofiteren die er niet voor betalen dan werkt de markt niet. Ondernemers zullen niet bereid zijn dergelijke producten te maken en te verkopen. De producten komen niet tot stand terwijl mensen ze eigenlijk wel graag willen. Dit soort goederen noemen we **COLLECTIEVE GOEDEREN**: je kunt ze niet in stukjes delen en er ook geen individuele prijs voor vragen.

Voorbeelden van dit soort goederen zijn: dijken, straatverlichting, een schone lucht, het rechtssysteem (wetten en rechtspraak), enz.

Opdracht 26

Geef nog twee voorbeelden van collectieve goederen.

Om er toch voor te zorgen dat deze collectieve goederen tot stand komen gaat de overheid ze maar zelf produceren. Als de markt het niet kan moet de overheid het maar doen! De overheid produceert de goederen en kan via de belastingen zorgen dat alle mensen meebetalen, zij is namelijk de enige die belasting mag heffen. En zo kunnen we met z'n allen toch over dijken beschikken die ons beschermen tegen het water.

Opdracht 27

Kun je wegen door het bedrijfsleven laten verstrekken of moet dat toch door de overheid gebeuren? Licht je antwoord toe.

Opdracht 28

Besprek met je buurman of het leger een zuiver collectief goed is dat alleen door de overheid kan worden verstrekt, en dat altijd draait om het verdedigen van het collectieve belang. Denk hierbij aan Irak en Afghanistan.

Natuurlijk is het zo dat de overheid niet letterlijk de goederen produceert! De overheid zal zelf niet een weg aanleggen, of een dijk verhogen. Daarvoor huren ze bedrijven in. Je moet het dus zo zien dat de overheid de initiatiefnemer in het verstrekken van de goederen is. Uit hoofde van hun functie doen ze dat: ze zorgen dat bedrijven het goed uitvoeren, en ze zorgen dat deze bedrijven geld krijgen via bijvoorbeeld de belastingen die de overheid zelf int.

Maar hoe zit het dan met de productie van onderwijs? Dat wordt toch grootste deel door de overheid gedaan? Is dat dan een collectief goed? prima voor zorgen dat consumenten die niet betalen ook niet meeprofiteren (alleen voor leden!).

Er zijn dan ook particuliere scholen als het Luzac, te vergelijken met bedrijven, waar je voor onderwijs moet betalen anders kom je er niet in.

Bij dit soort goederen spreken we van **quasi-collectieve goederen**. Zij zijn wel deelbaar en kunnen prima door particuliere bedrijven worden geproduceerd en verkocht via de markt, maar toch vindt de overheid het belangrijk om ze zelf te produceren. Ze doen net of het collectieve goederen zijn. Daar moet dan altijd een goede reden voor zijn. Waarom vinden we met z'n allen onderwijs een quasi-collectief goed?

In het geval van onderwijs wil de overheid dat dit voor alle mensen, rijk of arm, bereikbaar en

voor het
Je kunt er

gewone

betaalbaar is.

Opdracht 29

- a) Kijk op Internet waar het Luzac gevestigd is en wat het kost.
- b) Waarom bestaan er scholen als het Luzac?

De productie van drinkwater is in handen van de (regionale) overheid. Het gaat hier om een noodzakelijk goed, waarvan we willen dat de kwaliteit absoluut betrouwbaar is. Bovendien is het (grond)water collectief bezit. Dus is het de overheid die de productie en levering van drinkwater regelt in Nederland.

Opdracht 30

Noem nog twee quasi-collectieve goederen en leg uit waarom de overheid deze productie controleert.

1.7 Vragen om moeilijkheden?

Ook al heeft de overheid de beste bedoelingen met het bijsturen van de markt, toch leidt zo'n beleid nog wel eens tot nog meer of andere missers van de markt. De situatie wordt dan zodanig dat de bedrijven haast onvermijdelijk de fout ingaan.

Een voorbeeld hiervan vinden we in de voetballerij. Ook al is het misschien een mooie sport, er gebeuren economisch minder fraaie dingen.

Een club als Real Madrid kan ondanks een torenhoog tekort goede spelers blijven aantrekken. De schulden zijn torenhoog, maar de ploeg die zich de Koninklijke laat noemen lijkt beschermd te zijn. Want wat is het voetbal nog waard als er geen Real Madrid meer zou zijn? En juist omdat de club dat weet, maken ze misbruik van hun positie en blijven ze zich in de schulden steken. Als het moet springt de overheid toch wel bij... In Nederland zie je dat bij sommige clubs ook: 'och, de club gaat niet goed, nou dan verhuren we het stadion voor een symbolisch bedrag van 1 euro, want als de club verloren gaat, nou dan heb je de poppen aan het dansen in de stad.' Het is een beleid van 'brood en spelen'. Dat is een uitdrukking die samenhangt met het Romeinse Rijk: daar zou men ook gezegd hebben dat het volk brood en spelen wil, en zolang dat er maar is, dat dan heel veel door de beugel kan worden gezien. De opstand blijft dan uit.

De clubs rekenen erop dat ze wel door de overheid geholpen worden als het ze financieel slecht gaat en gaan daardoor onvoorzichtig om met hun middelen.

Bij de internationale handel heb je ook zo'n situatie. Daar worden soms ook maatregelen genomen om bestaande binnenlandse producenten te beschermen: 'gooi de grenzen maar dicht, dan kunnen wij tenminste produceren...' En wie is het slachtoffer? Wie is het haasje? Dat zijn de consumenten. De bedrijven hoeven niet meer hun best te doen om goedkoper te gaan produceren want de overheid zorgt ervoor dat de buitenlandse producten toch duurder zijn en zo betaalt de consument teveel voor de producten.

Op deze manier vraagt de overheid eigenlijk om moeilijkheden door de bedrijven of clubs "lui" te maken. Een misser als gevolg van het oplossen door de overheid van een andere misser van de markt.

Opdracht 31

Arnhem houdt Vitesse overeind

ARNHEM - De gemeenteraad van Arnhem heeft voetbalclub Vitesse maandagavond gered van de financiële ondergang. De raad stemde met 23 tegen vijftien stemmen in met deelname aan een schuldsanering bij het in surseance verkerende Vitesse.

De regeling houdt in dat Vitesse de gemeente Arnhem 880.000 euro betaalt en daarmee een schuld van in totaal 12 miljoen euro afkoopt. Dat was volgens de bewindvoerders bij de Arnhemse voetbalclub de enige manier om een faillissement af te wenden.

Doek valt voor HFC Haarlem

HAARLEM - Voetbalclub Haarlem is failliet verklaard. Het bestuur van de hekkensluiter van de eerste divisie heeft de spelersgroep maandagmiddag van deze beslissing op de hoogte gesteld. Dat heeft een woordvoerder van de club bevestigd.

© ANP

Haarlem heeft geen investeerder kunnen vinden die de schuldenlast van 1,8 miljoen euro wil overnemen.

Stadion

Haarlem verkeerde de laatste weken in surseance van betaling. De vereniging kreeg vorig jaar de begroting van het huidige seizoen niet meer op orde. De bouw van een nieuw stadion werd ook al afgeblazen.

Banen

Het faillissement van HFC Haarlem kost 50 tot 60 banen. Dat heeft interim-manager Johan van Streun maandag tijdens een persconferentie in het stadion bekendgemaakt. Hij zei dat de rechtbank in Haarlem het faillissement van zijn club maandagmiddag om 15.25 uur heeft bekrachtigd, nadat de aanvraag maandagochtend was ingediend. "Het was onafwendbaar. Het doek is gevallen", sprak Van Streun, die half december 2009 bij Haarlem aan de slag ging.

De club Haarlem had blijkbaar geen gemeente die wilde bijspringen om geld te lenen

- a. Vind je dat de lokale overheid dit wel had moeten doen als Haarlem bijvoorbeeld in de eredivisie had gespeeld en op de tiende plaats stond van die competitie.

Bij Vitesse is de gemeente wel bijgesprongen en bij een aantal clubs betaalt de gemeente geld voor het stadion.

- b. Vind je dat dit nooit mag, of vind je dat dit wel om bepaalde redenen mag. Betrek in je antwoord zowel de begrippen positieve als negatieve externe effecten van voetbal.

Het verschijnsel dat in dit geval bedrijven hun gedrag aanpassen omdat ze weten dat ze het risico op een andere partij kunnen afwentelen, heet moreel gevaar (moral hazard).

Opdracht 32

Als ander voorbeeld van moreel gevaar kan het gedrag van veel banken in de banksector worden genoemd waardoor de kredietcrisis is ontstaan. Geef argumenten voor deze stelling en licht toe dat ook in dit geval de burger het slachtoffer is.

Hoofdstuk 2: Contextopdrachten

Nu we de zes vormen van marktfalen hebben besproken volgen nog enkele contexten waarin je je opgedane kennis kunt testen.

Opdracht 33

Apple aangeklaagd vanwege monopolie digitale-muziekmarkt

Door **Harm Hilvers**, zaterdag 5 januari 2008 19:22, views: 20.518

Apple monopoliseert de markt voor digitale muziek, online video en mediaspelers, volgens een aanklacht die in de VS is [ingediend](#). Interessant aan de zaak is dat deze verder gaat dan de veelbesproken iTunes-iPod-koppeling.

In de aanklacht valt te lezen dat Apple beticht wordt van het illegaal domineren van de markt voor online video, online muziek en digitale-muziekspelers. Hier blijft het echter niet bij: de aanklagers zijn van mening dat Apple expres onnodige technologische restricties op de iPod heeft aangebracht om de keus van consumenten in te perken en de concurrentie op de digitale-muziekmarkt tegen te gaan.

Daarnaast stellen de klagers dat Apples prijsmodel 'monopolistisch, excessief en willekeurig' is. Het is volgens hen bijvoorbeeld onverklaarbaar waarom een prijsverschil van 5,52 dollar tussen 1GB- en 4GB-flashgeheugen een verschil in retailprijs van 100 dollar moet betekenen tussen de iPod nano van 1GB en die van 4GB; de 1GB-variant wordt op dit moment overigens niet meer verkocht.

De aanklacht stelt dat Apple een marktaandeel van 75 procent op de online videomarkt heeft, en dat het bedrijf 83 procent van de online muziekmarkt in handen heeft. Verder heeft het bedrijf uit Cupertino meer dan 90 procent van de markt voor hdd- en 70 procent van de markt voor flashmediaspelers in handen. De aanklagers hopen dat deze zaak, die op de laatste dag van 2007 is ingediend, een *class action*-rechtszaak wordt, zodat namens een groep consumenten kan worden opgetreden.

Het voornaamste verschil met andere klachten over Apples marktdominantie is dat er nu specifiek aandacht gevraagd wordt voor het ontbreken van ondersteuning voor het Windows Media Audio-formaat op de iPod. Volgens de aanklacht is Apples mediaspeler de enige die dit formaat niet kan afspelen, terwijl support daarvoor wel in de gebruikte chip aanwezig is. Dit leidt de aanklagers tot de conclusie dat Apple bewust features uitschakelt en dus *crippleware* op de markt brengt.

- Welke van de zes besproken vormen van marktmissers is hier aan de orde?
- Is hier sprake van een "echt" monopolie? Motiveer je antwoord
- Moet er volgens jou ingegrepen worden op de markt en zo ja op welke manier?

Opdracht 34

OPTA (Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit) houdt onafhankelijk toezicht op de naleving van de wet- en regelgeving op het gebied van post en elektronische communicatiediensten. Deze wet- en regelgeving is erop gericht concurrentie op deze markten te bevorderen. Hierdoor ontstaan meer keuzemogelijkheden en eerlijke prijzen voornamelijk voor consumenten.

- Welke van de zes besproken vormen van marktmissers is hier aan de orde?
- Ga naar de site van de OPTA en noem twee concrete maatregelen die de OPTA heeft genomen
- Leg uit waarom de twee maatregelen van vraag b. nodig waren.

Opdracht 35

Kabinet verhoogt ook accijns op wijn

woensdag 21 november 2007 16:43

Na bier en sigaretten maakt het kabinet volgend jaar ook wijn duurder. Om tekorten te betalen die ontstaan door meer btw-vrijstellingen, gaat de wijnaccijns met 16 procent omhoog.

Dat bleek woensdag in de Tweede Kamer tijdens de bespreking van de belastingmaatregelen voor 2008. Een 16 procent verhoging van de wijnaccijns - nu gemiddeld ruim 59 euro per 100 liter - levert de schatkist 39 miljoen euro extra op.

Gisteren maakte CDA-staatssecretaris van Financiën [Jan Kees de Jager](#) al bekend de accijns op bier en sigaretten [te verhogen](#) om een gat te dichten dat ontstaat nu kansspelautomaten niet onder hetzelfde belastingregime komen te staan als tafelspelen in casino's.

Alternatieve geneeskunde

De 39 miljoen euro uit de verhoging van de wijnaccijns heeft het kabinet nodig om de btw-vrijstellingen voor medici uit te breiden tot alternatieve geneeswijzen en sportkeuringen.

Het kabinet wilde aanvankelijk volgend jaar alleen medische behandelingen 'met een therapeutisch doel' vrijstellen van btw.

Onder druk van patiëntenverenigingen en artsen die gebruik maken van 'complementaire behandelingen' besloten de coalitiepartijen dat sommige van die behandelingen van groot belang kunnen zijn voor patiënten en daarom niet onder het btw-regime zouden moeten vallen.

Door [Bas Benneker](#)

Bron: <http://www.elsevier.nl/nieuws/economie/artikel/asp/artnr/180397/rss/true/index.html>

- Welke van de zes besproken vormen van marktmissers is hier aan de orde?
- Leg uit dat niet de marktmissers de oorzaak is van het ingrijpen van de overheid.
- Pas de begrippen schaarste en opofferingskosten toe op dit artikel.

Opdracht 36

Alles over oppassubsidie
Subsidie voor uw oppas / gastouder.

Check [hier](#) úw
subsidie

Veel werkende ouders vertrouwen hun kinderen graag toe aan oppassende familie of bekenden in een huiselijke omgeving.

Een in alle opzichten waardevolle vorm van mantelzorg. Met een speciale subsidieregeling kunt u uw oppas hiervoor belonen. Niet voor niets is gastouderopvang een groot succes!

Vanaf 2009 overweegt de overheid deze regeling aan te passen. In elk geval verandert tot 2009 niets, dus als u zich nu aanmeldt voor oppas-subsidie komt u zeker nog in aanmerking voor subsidie over 2008. Daarna is het mogelijk dat voor degenen die al gebruik maken van de subsidieregeling een overgangsregeling gaat gelden. Regel daarom nog zo snel mogelijk de oppas-subsidie!

Uw oppas / gastouder verdient het

Regel nu meteen uw oppas-subsidie! Klik [hier](#) om eenvoudig uit te rekenen wat uw oppas / gastouder kan verdienen.

Bron: <http://www.viaviela.nl/>

- Welke van de zes besproken vormen van marktmissers is hier aan de orde?
- Welk belang heeft de overheid/de maatschappij bij kinderopvang?
- Geef je mening over bovenstaande "advertentie".

Opdracht 37

MAXIMUMPRIJS STROOM SLECHT IDEE

In het debat over de liberalisering van de energiemarkt, dat de laatste weken steeds scherper is geworden, wordt door diverse partijen een lans gebroken voor het instellen van een maximumprijs voor kleingebruikers.

Dit is een verrassende ontwikkeling, na de ervaringen in

Californië, waar een dergelijk prijsplafond juist een van de belangrijkste oorzaken is gebleken van de energiecrisis daar.

Bron: <http://people.few.eur.nl/steenbeek/papers/maximumprijs.pdf>

- Welke van de zes besproken vormen van marktmissers is hier aan de orde?
- Leg uit dat de vraag naar energie wel sterk kan veranderen, maar het aanbod niet.
- Welk gevolg heeft de constatering van c. voor de marktprijs?
- Geef met behulp van een grafiek een verklaring voor het feit dat de maximumprijs leidt tot een energiecrisis.

Opdracht 38

Bekijk de video over de energieproblemen.

http://www.ez.nl/Actueel/Video_s/Video_Oplossing_zoeken_voor_energieprobleem?rid=home

- Beschrijf aan de hand van de video zo volledig mogelijk wat er op de energiemarkt aan de hand is. Gebruik daarbij wat je aan kennis hebt opgedaan over markten.
- Is er sprake van marktmissers op deze markt? Motiveer je antwoord.
- Worden er maatregelen genomen om deze marktmissers op te lossen?

Opdracht 39

'Fusies in zorg juist goed voor kwaliteit'

Uitgegeven: 14 mei 2008 07:45

Laatst gewijzigd: 14 mei 2008 08:24

DEN HAAG - Fusies in de zorg tussen bijvoorbeeld ziekenhuizen zijn juist goed voor de kwaliteit van de zorg. De Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ) concludeert dat in het rapport Schaal en Zorg waarover de [Volkskrant](#) woensdag heeft geschreven.

De RVZ deed onderzoek naar de maatschappelijke effecten van fusies in de zorg omdat de Tweede Kamer de laatste tijd steeds kritischer wordt over de golf van fusies die sinds enkele jaren over de zorgwereld spoelt. De Kamer wil zelfs een fusie in de zorg blokkeren.

Fusies zorgen er, volgens de RVZ, voor dat instellingen meer tijd en geld hebben voor verbetering van de kwaliteit van zorg.

De RVZ concludeert dat er bij gefuseerde instellingen de laatste jaren alleen maar meer vestigingen zijn bijgekomen. Dat betekent dat de zorg beter bereikbaar is geworden voor patiënten.

Betere kans

De RVZ benadrukt dat patiënten die in grote, gespecialiseerde ziekenhuizen worden behandeld, vaak een betere kans op genezing hebben.

Als voorbeeld noemt voorzitter Rien Meijerink in de Volkskrant vrouwen met eierstokkanker. Zij hebben in gespecialiseerde ziekenhuizen 30 tot 40 procent meer kans op genezing dan in kleinere ziekenhuizen.

Meijerink verbaast zich erover dat de Tweede Kamer steeds negatiever oordeelt over schaalvergroting. Volgens hem laten de Kamerleden zich beïnvloeden door de SP die tegenstander is van marktwerking in de zorg.

Bron:http://www.nu.nl/news/1565886/30/%27Fusies_in_zorg_juist_goed_voor_kwaliteit%27.html

- a. Volgens dit artikel overweegt de Tweede Kamer om in te grijpen in de markt van de zorg. Waarom wil de Tweede Kamer ingrijpen?
- b. Is er sprake van een vorm van marktmissers?
- c. Stel je bent lid van de SP en je moet nog maar weer eens uitleggen waarom de SP tegen marktwerking in de zorg is. Bedenk drie argumenten waarom je tegen bent.
- d. Ga naar de site van de SP en controleer of je dezelfde argumenten hebt bedacht/genoemd als de SP

Register

Aanbodoverschot	17
Accijnzen	22
COLLECTIEVE GOEDEREN	24
Convenant	22
Dumping	17
FREE-RIDERS	24
FUSIE	5
Heffing	22
KARTEL	4
Kostprijsverhogende belastingen	22
Liberaliseren	9
Marktmacht	5
MAXIMUMPRIJZEN	12
MINIMUMPRIJZEN	12
Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMA)	3
NEGATIEVE EXTERNE EFFECTEN	22
OCTROOI	8
OVERNAME	5
PATENT	8
POSITIEVE EXTERNE EFFECTEN	25
Prijskartel	4
Quasi-colectieve goederen	25
Subsidie	23
TOEZICHTHOUDER	3
Vraagoverschot	13

Samenvatting

In deze module heb je leren kennen hoe en waarom de overheid ingrijpt in de marktwerking.

In de eerste plaats moet ze ingrijpen omdat bedrijven in bepaalde bedrijfstakken geneigd zijn om afspraken te maken in de vorm van bijvoorbeeld prijskartels. De overheid moet er via mededingingsautoriteiten als de NMa voor waken dat dit gebeurt en dat de producent daarmee te veel winst maakt ten koste van de consument en mogelijk andere producenten.

Daarnaast hebben we gezien dat ze ook kijkt of er niet te veel marktmacht bij bepaalde producenten komt te liggen. Dit doet de overheid door te kijken of fusies en overnames wel mogen: of het niet leidt tot bedrijven die een groot deel van de markt in handen hebben en daarmee via hun marktmacht tot misbruik kunnen komen. Wel is het zo dat bepaalde vormen van tijdelijke monopolies gewenst kunnen zijn: producenten kunnen dan op zoek gaan naar een nieuwe technische vinding en dit via een octrooi of patent vastleggen, zodat ze gedurende bepaalde tijd meer winst kunnen maken en daarmee hun onderzoeksactiviteiten en de risico's daarom heen kunnen terugverdienen.

Als een andere vorm van ingrijpen hebben we gezien dat er minimumprijzen kunnen gelden om producenten te beschermen. Dit leidt vaak tot aanbodoverschotten die dan weer op de een of andere manier moeten worden voorkomen. Ook kan de overheid via een maximumprijs de consument 'beschermen'. In dat geval ligt de prijs onder de evenwichtsprijs en komen er vraagoverschotten. Ook dan is aanvullend beleid nodig. Nog een reden om in te grijpen hangt samen dat sommige effecten van de productie (en consumptie) van bepaalde goederen niet in de prijs van een product zijn meegenomen. Indien deze effecten negatief zijn spreekt men van negatieve externe effecten. De overheid zou dan deze kosten in de prijs van het product tot uiting kunnen laten komen door accijnzen en heffingen. In het geval dat de effecten van productie (of consumptie) positief zijn en dit niet in de prijs zit, dan kan de overheid subsidies verstrekken. Verder is het ook zo dat de overheid bepaalde producten zelf kan aanbieden. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden, omdat de markt deze producten niet wil of kan voortbrengen. In dat geval spreekt men van collectieve goederen. Vaak is het echter zo dat dit toch via de markt kan worden verstrekt, maar dat de overheid het toch wil doen. Dan spreekt men van quasicollectieve goederen.

Kortom: niet alle goederen en diensten worden via volledig vrije marktwerking verstrekt. De overheid controleert en grijpt waarnodig in.